

Облехípata – malo poznata, ali obećavajuća voćna kultura

Автор(и): ас. Кирил Кръстев, Институт по декоративни и лечебни растения – София

Дата: 27.04.2025 Брой: 4/2025

Ribogojnica, poznata i kao bobica ribogojnice, drača ili sibirski ananas, je višegodišnji grm visok 1–3 m ili stablo do 3–6 m, s okruglom, kompaktnom, raširenom ili piramidalnom krošnjom ovisno o sorti. Stari Grci su ribogojnicu nazivali Hippophae – “sjajni konj”, a njezino lišće bilo je dio prehrane trkačih i ratnih konja.

Ova voćna kultura pripada obitelji *Elaegnaceae* Sendl, rodu *Hippophae* L. Karakteristična značajka je stvaranje kvržica na korijenu i granama različitog reda, zahvaljujući kojima, u simbiozi s tlimenim bakterijama, fiksira atmosferski dušik, slično mahunarkama. Od sve tri vrste – *H. thibetana* Schlecht, *H. salicifolia* D. Don i *H. rhamnoides* L., samo *H. rhamnoides* L. ima gospodarsku važnost i vrijedna svojstva za ljudsko zdravlje, kozmetičku industriju, farmaciju i medicinu, zbog više od 190 aktivnih sastojaka. Također se može koristiti u

uređenju parkova i vrtova, jer ima visoku ukrasnu vrijednost – zbog atraktivnog lišća i dugih plodonosnih grančica opterećenih bobicama.

Počinje ploditi nakon treće godine. Najvrednija kvaliteta plodova ribogojnice je ulje ribogojnice sadržano u pulpi i sjemenkama – do 6–7% u svježim plodovima, dosežući 10% kod nekih sorti. Ulje ima složen sastav: 40–50 mg/% karotenoida, 100–160 mg/% vitamina E, 2.70–5.60 mg/% vitamina K1, 240–280 mg/% sterola i veliku količinu zasićenih i nezasićenih masnih kiselina.

Plodovi ove bobičaste kulture imaju iznimno bogat i raznolik kemijski sastav: ugljikohidrati – 4.56–16.86%, s prevladavajućim sadržajem monosaharida; organske kiseline – 1.53–3.35%; pektin – 0.31–0.34%; tanini i aromatične tvari 0.14–0.29%.

Sadržaj vitamina E je visok – 8–16 mg/% kao i onaj vitamina C, koji može doseći 300–500 mg/%. Plodna pulpa također sadrži sljedeće vitamine: A (1.99–18.50 mg/%), B₁ (do 0.035 mg/%), B₂ (do 0.06 mg/%), folnu kiselinu (do 0.08 mg/%), K (2.7–5.6 mg/%), P (250–700 mg/%), kao i druge biološki aktivne spojeve (u mg/%): triterpenske kiseline (20–110), serotonin (do 2.5), betain (90–360), kumarini (1–2.4) i oksikumarini (75–90).

Ulje ribogojnice ima baktericidno, zacjeljujuće i analgetsko djelovanje, zbog čega se koristi u liječenju peptičkog ulkusa želuca i dvanaesnika, određenih ginekoloških bolesti, teško zacjeljujućih rana i kao opći tonik.

U staromongolskoj, starogrčkoj, kineskoj i tibetanskoj medicini, plodovi ribogojnice korišteni su u liječenju bolesti žuči, kožnih bolesti, reume i gihta. Sok od plodova i odvar od plodova i grančica koriste se protiv gubitka kose.

Ribogojnica ima specifične zahtjeve za uvjete lokaliteta.

To je otporna biljka na hladnoću – tijekom dubokog mirovanja podnosi do -45 do -50°C (sibirske i mongolske forme), ali u našim uvjetima – zime karakterizirane temperaturnim fluktuacijama i privremenim zatopljenjima – njezina otpornost na zimu naglo opada.

Ribogojnica je također vrlo zahtjevna u pogledu vlage u tlu i zraku i ne podnosi niti visoke temperature zraka niti sušu. To je zbog njezinog plitkog korijenskog sustava.

Stoga su za uspješan uzgoj kulture potrebna hladnija područja, s relativno malim temperaturnim fluktuacijama i većim oborinama.

Ribogojnica je zahtjevna u pogledu uvjeta tla; dobro raste i plodonoši na tlima laganog mehaničkog sastava, dobro dreniranim, s blago kiselim do neutralnim reakcijama – pH 6.5–7, bogatim fosfatima u kombinaciji s visokim sadržajem humusa i organskih ostataka. Ne podnosi teška i previše vlažna tla.

Ova bobičasta kultura je svjetloljubiva biljka. Pod jakim zasjenjenjem raste visoko, slabo se grana i kasno ulazi u plodonošenje.

Stoga lokaliteti određeni za sadnju ribogojnice moraju što je više moguće odgovarati njezinim zahtjevima.

Najprikladnija tla za nju su lagana – aluvijalna, cinamonska šumska, karbonatna, sivo-smeđa šumska i tamno-siva tla.

Primarna obrada tla provodi se na dubini od 40–50 cm. Gnojidba prije sadnje s 4–5 t/ha organskih gnojiva obavlja se prije toga ili tijekom prethodne godine. Dodatno se primjenjuje 80–100 kg/ha superfosfata i 20–30 kg/ha kalijevog sulfata. Ako nije moguće gnojiti cijelu površinu, u svaku sadnu jamicu stavlja se 5–6 kg stajskog gnojiva, 80–100 g superfosfata i 25–30 g kalijevog sulfata, temeljito pomiješanih s tlom.

Najprikladnije vrijeme za sadnju je jesen, ali moguća je i proljetna sadnja, najkasnije do kraja travnja. Poželjan sadni materijal su dvogodišnje i trogodišnje ukorijenjene biljke. Sadnja se provodi u rovovima dubokim 50 cm ili u sadnim jamama – 40 x 50 cm i 35–40 cm dubine. Na težim tlima potrebna je drenaža, a punjenje se obavlja mješavinom tla, pijeska i treseta u jednakim omjerima. Razmaci sadnje su 3.5–4 m između redova i 2–2.5 m unutar reda. Korijski vrat mora biti 5–10 cm iznad površine tla. Nakon sadnje, biljke se ne režu. Svaka biljka se zalijeva s 10–15 l vode.

Ribogojnica je dvodomna biljka, stoga je ispravan raspored muških biljaka oprašivača vrlo važan uvjet.

Pouzdanu oprašivanje ženskih biljaka postiže se izmjenom svaka dva reda ženskih biljaka s jednim mješovitim redom – na svakih 5 ženskih biljaka sadi se jedna muška biljka.

Najučinkovitiji način uzgoja ribogojnice je s travnatim međuredovima i sustavnim malčiranjem unutar reda pokošenom travom. Ovisno o plodnosti tla, biljke se godišnje prihranjuju s 20–25 kg/ha amonijevog nitrata ili drugim dušičnim gnojivom u istoj količini.

Biljke se formiraju kao višestabljadi grmovi – s nekoliko izdanaka – ili kao jednostabljadi stabla. Kako bi stablo imalo kompaktnu, nisku krošnju, tijekom prvih 4–5 godina uklanjaju se samo višak, nepravilno postavljenih i krošnju zagušujućih grana. Novonastali izdanci iz korijena uklanjaju se rezanjem u podnožju. Neke grane mogu se skratiti za 10–20 cm kako bi se potaknulo grananje. Jednom godišnje provodi se sanitarno rezidba za uklanjanje suhih, oštećenih i slomljenih grana. Nakon osme godine provodi se pomlađivanje rezidbom – na trogodišnjem drvu.

Ako tijekom cvatnje nema vjetra, potrebno je dodatno oprašivanje ženskih cvjetova – režu se cvatuće grančice s muških biljaka i pričvršćuju u krošnjama ženskih biljaka ili se tresu iznad njih.

Razvoj ploda traje oko 100 dana, a zrenje se događa krajem srpnja – kolovoza.

Za mehaniziranu berbu koriste se vibracijski strojevi koji tresu grane. Ručna berba plodova je teška zbog prisutnosti trnova na granama, kratkih peteljki ploda i plodova čvrsto pričvršćenih za grane. Stoga je preporučljivo uzgajati sorte s malo ili bez trnova i s dužim peteljkama ploda.

Neke od najraširenijih sorti su ruskog podrijetla. Evo nekoliko novijih ruskih sorti:

Pantelevskaya

Biljka je srednje bujnosti, s razgranatom i okruglom krošnjom, s granama koje izlaze pod kutom od 45 °.

Plodovi su veliki, prosječne težine 0.8–1 g, izduženo-ovalni, narančasto-crveni, s peteljkom ploda dugom 3–4 mm.

Kemijski sastav plodova: šećeri – 5.8%, kiseline – 1.9%, vit. C – 87.5 mg/%, ulje ribogojnice – 5.7%.

Sorta ima srednje do kasno razdoblje zrenja. Produktivnost je visoka.

Chuyskaya

Biljka je srednje bujnosti, krošnja je razgranata i kompaktna, s granama koje izlaze pod kutom od 60–80 °.

Plodovi su veliki – 0.9 g, ovalno-cilindrični, blijedonarančasti, slatko-kiselog okusa.